

# FINNS DET HÄR ORDET?

Om jag får den här frågan, vilket händer, blir jag alldeles ställd. Det är väl självklart att ordet finns, vill jag svara, du har ju just sagt det. Men så inser jag att det antagligen inte är riktigt så frågeställaren menar. Det han eller hon vill veta är kanske om ordet finns i Svenska Akademiens ordlista (SAOL). Men den underförstådda frågan kan också vara: "Finns det här ordet fast det inte står i SAOL?". Ingenting kan tydligare beskriva just den ordbokens ställning och prestige än en sådan fråga. Det är väl också den ordbok som de flesta känner till. Trots det är det många som inte riktigt vet vad man kan, och inte kan använda den till. Därför tänkte jag närmare presentera några olika ordböcker som kan vara till hjälp i skrivandet, nämligen SAOL, Svensk ordbok och Svensk handordbok.

## Svenska Akademiens ordlista är något annat än Svenska Akademiens ordbok

Blanda inte ihop Svenska Akademiens ordlista (SAOL) med samma institutions ordbok. Den senare har man gett ut sedan 1700-talet och nu hunnit fram till en bra bit in i bokstaven S (band xxxi). En mycket utförlig ordbok, således, och inte direkt något man bär omkring på eller har på skrivbordet. I jämförelse med ordboken är ordlistan en mycket behändig liten bok som får plats bredvid datorn.

## Vad finns i SAOL?

Den redaktion som arbetar med SAOL övervakar hela tiden språkets utveckling och förändring. För varje ny upplaga är det vissa ord som tillkommit, andra som försvunnit. Naturligtvis är det så att boken rymmer mycket stora delar av det svenska ordförrådet. Lika naturligt är det att inte alla ord som används i svenskt tal och svensk skrift finns här. Ord som inte är tillräckligt utbredda eller allmänt använda och lånord som inte kan anses "tillräckligt

svenska" går inte att hitta i ordlistan. Detsamma gäller utpräglad fackterminologi.

En mycket stor grupp ord där inte alla får plats är sammansättningar. Svenska språket fungerar ju så att man ständigt kan skapa nya ord. Om jag vill beskriva för någon, som redan är insatt i situationen, att de lökar som barnen planterat i rabatten utanför dagis har tittat upp ur jorden, kan jag säga: "det har kommit upp tulpaner i dagisrabatten". Ordet dagisrabatt fungerar utmärkt i detta sammanhang (och "finns" naturligtvis), men det går inte att hitta i SAOL. Däremot hittar jag där en vanlig sammansättning som dagisplats.

SAOL ger upplysning om ords stavning, ordklass och böjning och om det finns t.ex. flera godkända böjnings- och stavningsmönster. Man bör då veta att det i den numera strikt alfabetiska ordlistan hänvisas från en alternativform till den rekommenderade: "consensus se konsensus" och "mobbing ... mobbning". Det är vid den rekommenderade formen man kan få veta mer om betydelse eller användningsområde: "mobbning ... kamratförtryck". Men för de flesta ord anges ingenting om betydelse. Vill man veta vad ett ord betyder bör man därför lägga SAOL åt sidan och ta fram Svensk ordbok.

## I Svensk ordbok står det vad ord betyder

Det kan tänkas att jag har en uppfattning om vad synvinkel betyder. Men om jag behöver snäva in betydelsen och ge en korrekt beskrivning, kan jag i Svensk ordbok finna bl a följande beskrivning: "visst (personligt) sätt att intellektuellt förhålla sig till viss företeelse". Oftast finns det i Svensk ordbok också några exempelmeningar till varje ord, så man kan se hur det används. När det gäller just synvinkel grubblar ju de flesta som använder ordet på om det heter ur eller från en viss synvinkel. Har man tur får man

svar på sådana frågor redan genom exempelmeningarna och behöver inte leta någon annanstans. Det kan dock vara bra att veta att det finns en bok som behandlar just konstruktioner och fraser, nämligen Svensk handordbok.

## Svensk handordbok hjälper till med rätt preposition

Så för att få veta om synvinkel ska konstrueras med ur eller från slår man upp synvinkel i Svensk handordbok. Där står det att man bör använda "ur en synvinkel" hellre än "från en synvinkel". Språket vimlar ju av sådana här uttryck, och det är högst förståeligt att man som skribent blir osäker på om man ska använda ur, från, i, på, hos, vid, till eller någon annan preposition i olika sammanhang. Det är säkert ett skäl till att de långa prepositionerna (avseende, rörande, beträffande, angående) som gör texten så stel och byråkratisk används så ofta. Många "rörande" formuleringar skulle kunna undvikas om den som skrev hade tillgång till Svensk handordbok.

Utrusta dig alltså med Svenska Akademiens ordlista, Svensk ordbok och Svensk handordbok och det du skriver på jobbet blir om möjligt ännu bättre! För att inte tala om hur bra SAOL är till korsordet i hängmattan.

*Trevlig sommar!*



Anne-Marie Hasselrot  
Språkexpert i  
Regeringskansliet